

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора філософії в галузі права, доцента,
доцента кафедри теорії та історії держави і права**

Степаненко Наталії В'ячеславівни

на дисертацію Софії Ігоря Володимировича

**на тему «Функціональне призначення Національної поліції в системі
забезпечення прав і свобод людини: теоретико-правове дослідження»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08

«Право» зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність обраної теми зумовлена перш за все тим, що сучасний етап розвитку української державності характеризується комплексним реформуванням правоохоронних органів, у межах якого Національна поліція України поступово трансформується з переважно правоохоронного органу у багатофункціональний інститут, що поєднує правоохоронні, сервісні, превентивні та правозахисні функції. Це обумовлює потребу в науковому осмисленні її функціонального призначення як складної, багатовимірної та динамічної категорії, що виходить за межі традиційного уявлення про поліцію як виключно правоохоронний (каральний) інститут.

Крім того, актуальність дослідження посилюється наявністю низки теоретичних і практичних проблем, серед яких: недостатня визначеність поняття «функції поліції» у чинному законодавстві, розмитість меж між окремими напрямками поліцейської діяльності, а також необхідність гармонізації національних стандартів діяльності поліції з європейськими підходами у сфері забезпечення та захисту прав людини.

Особливого значення набувають питання ефективності реалізації правозахисної функції поліції, рівня довіри суспільства до правоохоронних органів, а також забезпечення належного балансу між публічними (безпековими) інтересами держави та гарантіями прав і свобод людини. У цьому контексті

потребують наукового обґрунтування як загальнотеоретичні засади функціонального призначення поліції, так і методологічні підходи до його дослідження.

Отже, комплексний характер проблематики, її недостатня розробленість у вітчизняній юридичній науці та значна практична важливість для удосконалення діяльності Національної поліції України зумовлюють актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»: «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (номер державної реєстрації: 0118U001384), та відповідає Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 року № 476.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій є належним і достатнім, а їх достовірність забезпечується ґрунтовною теоретико-методологічною основою дослідження та комплексним опрацюванням емпіричного матеріалу. Автором послідовно застосовано систему загальнонаукових, спеціально-юридичних методів наукового пізнання, добір і використання яких зумовлені метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження.

Теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам функціонування правоохоронних органів, забезпечення прав і свобод людини, теорії держави і права, адміністративного права та поліцейської діяльності. Сформульовані автором положення узгоджуються із сучасними науковими підходами до розуміння

функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини.

Достовірність отриманих результатів підтверджується також широкою джерельною базою, що охоплює нормативно-правові акти, міжнародні документи, наукові праці, аналітичні матеріали та практику діяльності правоохоронних органів. Це дозволило автору не лише всебічно дослідити обрану проблематику, а й належним чином обґрунтувати практичну значущість сформульованих висновків і пропозицій.

Висновки та рекомендації, викладені в дисертації, є логічно послідовними, належним чином аргументованими та безпосередньо впливають із проведеного дослідження. Вони характеризуються внутрішньою узгодженістю, науковою обґрунтованістю та практичною спрямованістю, що дає підстави розглядати їх як такі, що можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених удосконаленню механізмів забезпечення прав і свобод людини, публічної безпеки та правопорядку.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у здійсненні цілісного теоретико-правового аналізу функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини як самостійної юридичної категорії в системі публічної влади, у межах якого сформульовано низку наукових положень, зокрема:

вперше:

– сформульовано авторське визначення функціонального призначення поліції у сфері забезпечення прав і свобод людини як нормативно закріпленої, динамічної та багатокомпонентної діяльності Національної поліції України, спрямованої на охорону та захист прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки й порядку, надання допомоги населенню та реалізацію превентивних заходів, що здійснюється відповідно до принципів верховенства права, демократизму, гуманізму та юридичної відповідальності за законність дій;

– з урахуванням безпекових трансформацій, спричинених воєнним станом, запропоновано класифікацію функцій Національної поліції України за функціонально-стратегічними критеріями, що поєднує класичні елементи правоохоронної діяльності з новітніми завданнями кризового управління та гуманітарної безпеки і охоплює безпеково-забезпечувальні, правозахисно-гарантійні, сервісно-комунікаційні, оперативно-реагувальні та реабілітаційно-гуманітарні функції.

удосконалено:

– теоретико-правову модель адаптивної функціональної реорганізації Національної поліції України в умовах воєнного та поствоєнного стану, що передбачає функціональну адаптацію діяльності поліції (розмежування мирного й воєнного функціоналу), інституціональну децентралізацію (формування регіональних антикризових підрозділів), посилення кадрової та психологічної стійкості персоналу, цифрову інтегрованість управлінських і оперативних процесів, а також правову гнучкість шляхом нормативного закріплення особливих режимів реагування;

– теоретичні положення щодо сутності та правового статусу функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини, зокрема, уточнено концептуальні засади його розуміння як юридичної категорії, що інтегрує сукупність завдань, функцій та повноважень поліції в контексті забезпечення публічного правопорядку та безпеки, що дало змогу сформувати цілісне уявлення про роль Національної поліції як ключового суб'єкта публічної влади у відповідній сфері;

– наукові підходи до класифікації функцій Національної поліції у системі забезпечення прав і свобод людини шляхом їх систематизації за сферами реалізації та функціональним призначенням, що ґрунтується на порівняльно-правовому аналізі вітчизняного й зарубіжного досвіду та дозволяє виокремити універсальні й національно-специфічні елементи діяльності поліції з урахуванням сучасних безпекових викликів.

дістали подальшого розвитку:

- наукові уявлення про становлення та розвиток правового забезпечення діяльності Національної поліції України, що дозволило простежити еволюцію її функціонального призначення у сфері забезпечення прав і свобод людини, виявити закономірності трансформації поліцейських функцій та їх залежність від змін суспільно-політичних умов і правової системи держави;
- порівняльно-правові підходи до розуміння функціонального призначення поліції у зарубіжних державах, що сприяло виявленню спільних та відмінних рис у визначенні та реалізації поліцейських функцій, а також обґрунтуванню можливостей імплементації окремих ефективних моделей і практик у діяльність Національної поліції України з урахуванням національних правових традицій та сучасних безпекових викликів;
- обґрунтування ролі поліцейської освіти як одного з визначальних чинників ефективної реалізації функцій Національної поліції України, що дозволило розкрити необхідність трансформації системи підготовки поліцейських відповідно до європейських стандартів із поєднанням правозахисної, етичної, гуманітарної та професійно-практичної складових;
- наукові уявлення про проблемні аспекти функціонування Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану, що дало змогу виявити ключові організаційно-правові, кадрові та комунікативні обмеження поліцейської діяльності в умовах надзвичайних викликів, а також окреслити напрями підвищення ефективності реалізації її функціонального призначення;
- підходи до вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини, сформульовані з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду та сучасних потреб правозахисної діяльності, що дозволило визначити можливі напрями адаптації ефективних правових механізмів до національної правової системи.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у поглибленні наукового розуміння функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини, уточненні змісту та сутності цієї правової категорії, а також у розвитку теоретико-правових підходів до визначення місця і ролі поліції в механізмі реалізації та захисту прав людини в умовах демократичної правової держави.

Важливим теоретичним здобутком є обґрунтування необхідності розгляду діяльності поліції через призму принципу верховенства права, стандартів прав людини та сучасних безпекових викликів.

Сформульовані в дисертації висновки та рекомендації можуть бути використані у: законотворчій діяльності – під час підготовки пропозицій щодо внесення змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію», а також у процесі євроінтеграції шляхом приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів і принципів; нормотворчій діяльності – у процесі вдосконалення підзаконних нормативно-правових актів, зокрема постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства внутрішніх справ України та інших відомчих актів, що регулюють діяльність Національної поліції, з урахуванням пропозицій і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні; практичній діяльності органів внутрішніх справ – для удосконалення адміністративно-правових механізмів і процедур, що регламентують функціонування Національної поліції, з метою підвищення рівня правової визначеності, ефективності реалізації повноважень, запобігання зловживанням, а також оптимізації взаємодії Національної поліції з громадянами та іншими суб'єктами правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки і правопорядку; правозастосовній діяльності – з метою належного застосування нормативно-правових приписів, підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, а також підготовки до адміністративного чи судового оскарження рішень, дій або бездіяльності органів публічної влади; освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін з адміністративного, кримінального, поліцейського та конституційного права, а

також як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення правового регулювання діяльності Національної поліції України.

Повнота викладу наукових результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено у 11 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, а також 6 публікацій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки. Список використаних джерел налічує 220 найменувань і займає 29 сторінок.

Дисертація оформлена відповідно до Вимог оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40.

Анотація дисертації відповідає встановленим вимогам та належним чином відображає зміст проведеного дослідження. У ній стисло і водночас змістовно викладено основні положення дисертаційної роботи, її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також результати, отримані здобувачем. Анотація містить узагальнену характеристику мети, завдань, структури та основних результатів дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація Софії І. В. є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне наукове завдання та отримано результати, що становлять оригінальний внесок у розвиток юридичної науки. Основні положення та результати дослідження належним чином апробовані й оприлюднені у фахових наукових виданнях, що відповідають встановленим вимогам.

Роботу виконано державною мовою з дотриманням вимог наукового стилю, логіки викладу та правил академічного письма. Використані джерела та наукові запозичення оформлено відповідно до чинних нормативних вимог із

належними посиланнями на першоджерела. За результатами аналізу дисертаційної роботи порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо дисертації. Високо оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення рецензованого дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення дискусійного характеру, які можуть бути предметом подальшого наукового обговорення та потребують додаткового уточнення під час публічного захисту дисертації.

1. У роботі запропоновано авторську класифікацію функцій Національної поліції України, яка становить значний теоретичний інтерес та сприяє поглибленню наукових уявлень про функціональне призначення цього правоохоронного органу. Водночас потребує додаткового обґрунтування питання щодо практичних механізмів реалізації запропонованої класифікації. Зокрема, доцільно уточнити, яким чином її результати можуть бути використані у процесі вдосконалення законодавства, відомчого нормативно-правового регулювання та організації діяльності Національної поліції України.

2. У дисертації значну увагу приділено ролі Національної поліції у забезпеченні прав і свобод людини в умовах сучасних безпекових викликів, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану. У зв'язку з цим дискусійним видається питання щодо механізмів забезпечення належного балансу між потребами національної безпеки та гарантуванням прав і свобод людини під час реалізації Національною поліцією спеціальних повноважень у зазначених умовах. Крім того, потребує додаткового обґрунтування позиція автора щодо того, які з функцій і повноважень, запроваджених або суттєво розширених у період воєнного стану, доцільно інтегрувати до постійної моделі діяльності Національної поліції після його завершення, а які повинні зберігати виключно тимчасовий характер.

3. Позитивно оцінюючи проведений у підрозділі 2.3 «Функціональне призначення Національної поліції у сфері забезпечення прав людини:

національні стандарти та зарубіжний досвід» порівняльно-правовий аналіз, слід зазначити, що його науковий потенціал міг би бути додатково посилений шляхом більш чіткої систематизації досліджуваних зарубіжних моделей за уніфікованими критеріями порівняння. Зокрема, йдеться про такі критерії, як рівень сервісної орієнтації поліцейської діяльності, ступінь централізації управління, особливості взаємодії з громадою та механізми забезпечення прав людини. У зв'язку з цим доцільним видається уточнення того, наскільки наведений порівняльно-правовий матеріал дозволяє сформулювати цілісну концептуальну основу для обґрунтування функціонального призначення Національної поліції України та виокремити найбільш релевантні елементи зарубіжного досвіду, що можуть бути використані для подальшого вдосконалення її діяльності в сучасних умовах.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Софії І. В., не знижують її наукової та практичної значущості й можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці. Дисертація Софії Ігоря Володимировича, подана на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Функціональне призначення Національної поліції в системі забезпечення прав і свобод людини: теоретико-правове дослідження», є завершеним науковим дослідженням, яке поєднує теоретичні та практичні висновки й підтверджує особистий внесок дисертанта у розвиток юридичної науки.

Рецензоване наукове дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня

2022 року № 44, а також вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

За результатами публічного захисту Софін Ігор Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор філософії в галузі права, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету
Вищого навчального закладу

«Університет економіки та права «КРОК»

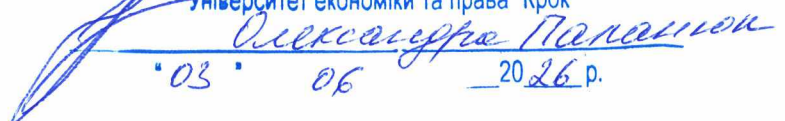

Наталія СТЕПАНЕНКО

 засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу

«Університет економіки та права «Крок»

"03" 06 2026 р.